

İlkokulda Çocuğu Olan Anne Babaların Tutumlarının Çocukların Davranışlarına Yansıması

The Impact of Parental Attitudes on the Behaviors of Primary School Children

*Emine BABAOĞLAN

** Yıldız EDİS

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 07.06.2024

Kabul Tarihi: 20.01.2025

Doi: tsadergisi.1496297

Anahtar Sözcükler:

Anne baba tutumu

ilkokul

olumlu davranış

olumsuz davranış

ÖZET

Bu çalışma, ilkokulda çocuğu olan anne babaların çocuklarına yönelik tutumlarının çocuğun davranışlarına yansımasını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın deseni nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilimidir. Bu araştırmanın çalışma grubu Türkiye’de Samsun ili Bafra ilçesinde bir ilkokulda çocuğu olan 16 anne babadır. Veriler araştırmacıların oluşturduğu görüşme formuyla toplanarak içerik analiziyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, anne babaların çocuklarına karşı demokratik ve eşitlikçi tutum, tutarsız ve dengesiz tutum, otoriter ve baskıcı tutum, aşırı hoşgörölü ve serbest tutum ile aşırı koruyucu ve müdahaleci tutum sergiledikleri; anne babaların olumsuz tutumlarının olumlu tutumlardan daha fazla olduğu; anne baba tutumlarından kaynaklı olarak çocuklarda görülen olumlu davranışların sorumluluk, merhamet, saygı ve düzen tertip olarak; olumsuz davranışların ise sinirlilik, şiddet, istediğini yaptırma, ağlama, aşırı duygusallık, alınganlık ve sorumsuzluk olarak belirtildiği; ailede eğitim seviyesi arttıkça daha hoşgörölü ve demokratik tutum sergilendiği, anne babaların çocuklara kural koymada yetersiz kaldıkları ve tutarsız davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Anne babaların tutumlarına bağlı çocuklarda olumsuz davranışların görülme olasılığının yüksek olduğu söylenebilir.

Article Information

Submission: 07.06.2024

Acceptance: 20.01.2025

Doi: tsadergisi.1496297

Key Words:

Parental attitude

primary school

positive behavior

negative behavior

ABSTRACT

This study explores how the attitudes of parents with primary school children influence their children's behavior. The research adopts a phenomenological approach, and a qualitative research method. The study group consists of 16 parents whose children attend a primary school in the Bafra district of Samsun province, Turkey. Data were collected through interviews and analyzed using content analysis. Findings indicate that parents exhibit a range of attitudes toward their children, including democratic and egalitarian, inconsistent and unbalanced, authoritarian and oppressive, overly tolerant and permissive, as well as overprotective and interventionist approaches. The study found that negative parental attitudes were more prevalent than positive ones. Positive behaviors observed in children as a result of parental attitudes included responsibility, compassion, respect, and discipline. In contrast, negative behaviors included irritability, aggression, entitlement, excessive crying, heightened emotional sensitivity, and irresponsibility. Additionally, the study concludes that as parental education levels increase, parents tend to adopt more tolerant and democratic attitudes. However, many parents struggle with setting clear rules and exhibit inconsistency in their parenting approaches. The findings suggest a strong correlation between parental attitudes and the likelihood of children displaying negative behaviors.

Atıf İçin

Babaoğlu, E. & Edis, Y. (202X). İlkokulda çocuğu olan anne babaların tutumlarının çocukların davranışlarına yansıması *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 29(1), 210-228. doi: tsadergisi.1496297

*Prof.. Dr, Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yozgat, emine.babaoğlu@yobu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1151-191X>

**Baş Öğr., Samsun Milli Eğitim Müdürlüğü, Samsun, edisildiz@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1596-667X>

GİRİŞ

Sağlıklı nesil sağlıklı toplum anlayışından yola çıkarak, çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimlerini sürdürmelerinde çevreleri ile olan ilişkileri önemli bir yer tutmaktadır. 6-10 yaş arası ilkökul dönemi çocukların davranışlarının kalıcı hale gelmeye başladığı, sosyal olarak geliştikleri bir dönem olması sebebiyle önem arz etmektedir. Çocuğun, ailesinin dışında okulla birlikte sosyal çevresinin de oluşmaya başladığı bu dönemde; çocuk, sosyal çevreye uyum sağlama, iletişim kurma, kendini kabul ettirme gibi davranışlar sergilemektedir. Çocuklar, ailelerinden almış oldukları kültürel bilgi ve birikimlerini bu sosyal çevrede kullanmaya başlamaktadır. Çocukların anne babaları ile kurdukları olumlu ya da olumsuz ilişkiler, çocuğun yetişkinlik dönemindeki davranışlarının temelidir. Bu sebeple çocukların davranışlarının ana kaynağı olan anne baba tutumları önem arz etmektedir. Yeni nesil anne babalar; hızla değişen değerler, toplumsal normlar ve teknolojik değişimlerden etkilenmekte ve bu değişimlerle birlikte, bugünün çocuğu yarının yetişkini olacak bireylerin yetiştirilmesinde ilk rol modelidir. Bu anlamda anne babalar sahip oldukları bu sorumluluğun bilincinde olmalıdır. Erken çocukluk ve son çocukluk döneminde, çocuğun yaşamındaki sosyalleşmenin gerçekleştiği en etkili kurum ailesidir (Yavuzer, 2014). Çocuğun sosyal, psikolojik ve kişisel olarak sağlıklı gelişebilmesi için ailedeki psikolojik ortamın ayrı bir önemi vardır. Çocukların gelişim döneminde, aileleri tarafından gösterilen tutum ve davranışlar onların kişilik oluşumuna, benlik algılarına ve çevre ile ilişkilerine etki etmektedir. Alan yazın incelemesinde de anne babaların çocuk yetiştirirken takındıkları tutumlarının; onların gelişimleri, davranışları ve hayattaki başarıları üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. (Huang & Gove, 2015; Sak vd., 2015; Wang, 2014).

Anne babalar çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlarıyla; çocuklarını ilgili, sorumlu, duyarlı, özgüvenli, mutlu bireyler olarak yetiştirmelerine etki edebilecekleri gibi; çekingen, sorumsuz, mutsuz, ilgisiz, duyarsız bireyler olarak da yetiştirmelerine etki edebilmektedirler. Çocuklar, anne babalarından gördükleri tutumları yaşamları boyunca ilişki içinde olduğu kişilere yansıtacaklarından, her yönüyle sağlıklı kişiler ve sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesinde anne babalara çok büyük sorumluluklar düştüğü bir gerçektir (Yaprak, 2007). Kulaksızioğlu (2015) anne baba tutumlarının, çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini etkileyen olumlu veya olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedir. Yapılan araştırmalarda anne baba tutumlarının, özellikle çocukların sosyal gelişmişliği, uyumu, özgüveni ve saldırganlık durumlarını etkilediği belirtilmektedir (Erol, 2019; Saylık & Gezici Yalçın, 2018; Sever, 2020).

1900'lü yıllardan itibaren gelişim psikologları, çocukların sosyal, duygusal ve kişisel yönden gelişimlerinde anne babaların etkisini incelemişlerdir. Freud özellikle erken çocukluk döneminde anne baba tutumlarının çocuk üzerinde çok etkili olduğunu, Skinner ise çocuğun davranışlarını etkileyen en temel etmenin aile olduğunu söylemektedir. Gelişim psikoloğu olan Diana Baumrind'in 1960,1970 ve 1980'lerde okul öncesi çocuklar üzerine yapmış olduğu inceleme ve araştırmalar sonucunda üç farklı ebeveynlik stili olduğunu öne sürmüştür. Bu ebeveynlik tutumlarını "otoriter tutum", "demokratik tutum" ve "izin verici tutum" olarak adlandırmıştır. Daha sonra 1980'li yıllarda Eleanor Maccoby ve John Martin, Baumrind ebeveynlik stillerinden farklı olarak Baumrind'in izin verici ebeveynlik tutumunu iki başlık halinde ele almışlardır. Böylece ebeveynlik stillerini dört tarz olarak geliştirmişlerdir. Bu stiller; otoriter, demokratik, hoşgörülü, ihmalkar olarak kabul edilmektedir (Yılmaz, 1999). Yine çeşitli araştırmacılar, Baumrind'in anne babalık ile ilgili yaklaşımlarını temel alarak ana babalık stillerini sıcak ilgi-kabul ve kontrol-disiplin olarak iki boyutta ele almış ve dört ana kategoride sınıflandırılmasını daha uygun bulmuşlardır (Darling & Steinberg, 1993; Maccoby & Martin,1983; Steinberg, Mounts, Lamborn & Dornbusch, 1991; akt. Aktürk, 2015). Macoby ve Martin (1983) anne baba tutumlarını; demokratik, otoriter, izin verici, etnik azınlık, ilgisiz ve tutarsız olarak ele alırken; Hibbard ve

Walton (2014) demokratik, otoriter, izin verici – düşkün ve ihmalkar-reddedici; Filiz ve Yaprak (2009) ise bu tutumları demokratik, otoriter, koruyucu ve ilgisiz şeklinde sınıflandırmaktadır. Alan yazın incelemelerinde araştırmacıların, anne baba tutumlarını genel olarak; eşitlikçi ve demokratik, otoriter ve baskıcı, dengesiz ve tutarsız, aşırı hoşgörölü ve serbest, aşırı koruyucu ve müdahaleci ve ilgisiz aile tutumu olarak ele aldıkları görölmektedir (Aktaş Özkafacı, 2012; Alabay, 2017; Pekşen Akça 2012; Uykan & Akkaynak, 2019).

Alan yazın incelemelerinden elde edilen bulgular doğrultusunda bu çalışmada, genel olarak altı başlık altında ele alınan anne baba tutumları aşağıda belirtilen şekilde sıralanabilir:

Eşitlikçi ve Demokratik Aile Tutumu; bu tutumun kabul gördüğü bir ailede sevgi, saygı koşulsuz olarak sunulmaktadır. Çocuk bir birey olarak değer görmekte, düşüncelerini, duygularını rahatça ifade edebilmekte, karar alma mekanizmasında yer almakta olduğu gözlemlenmektedir. Aile, çocuğun bağımsız düşünmesine engel olmaz, ona güven duyar ve yapabilecekleri noktasında desteklenmektedir. Aile üyeleri arasında iletişim son derece güçlüdür. Aile içinde uyulacak kurallar ve sınırlar belirlenmiş olduğundan, çocuk yaptığı davranışların sonucunda ne olacağını bilmektedir (Tuzcuoğlu, 2003). Demokratik tutum sergilenen ailede fiziksel veya sözlü şiddet yoktur, herhangi bir hata durumunda çocuğun kişiliği değil yaptığı davranış üzerinde durulur, çocuğun kendini anlatmasına fırsat verilmektedir. Anne baba tutumlarında sürekli bir tutarlılık vardır, farklılıklar çocuğa nedenleri ile birlikte açıklanmaktadır. Bu nedenlerle demokratik tutum ile yetişen çocukların topluma karşı saygılı, kendi sınırlarını bilen, pozitif düşünen, özgüvenli, yapıcı düşünen, yaratıcı sosyal yaşam içinde var olan bireyler olarak yetiştikleri belirlenmiştir (Yılmaz, 2007).

Otoriter ve Baskıcı Aile Tutumu; bu tutum sergileyen anne babalar, çocuğun kişiliğini önemsemez ve ondan sonsuz itaat göstermesini beklemektedirler. Çocukların düşüncelerine önem vermez, sert ceza ve katı kurallar ile kontrol sağlamayı düşünmektedirler. Bu tutum daha çok geleneksel aile yapısına sahip anne babalarda gözlemlenmektedir. Anne babalar çocukları için en iyi, en doğru ve en mükemmelini yapabileceklerini düşünüp çocuğa hiçbir söz hakkı tanımaz, bir birey olarak değer vermezler. Bu tutumun sergilendiği ailelerde çocuklara gösterilen sevgi, saygı düşük düzeyde ama kontrol, itaat ve mükemmeliyetçilik beklentisi yüksek düzeyde olmaktadır. Aile üyeleri arasında sevgi, saygı yerine korku, baskı ve kızgınlık duygularının ön plana çıktığı görölmektedir (Kulaksızoğlu, 2003). Otoriter ve baskıcı tutum sergilenen ailelerde değiştirilmesi pek mümkün olmayan katı kurallar vardır. Çocukların bu kurallara koşulsuz, sorgulamasız uyması beklenmektedir. Anne babaların çocukların üzerindeki güç ve hakimiyeti yüksek düzeydedir. Bu tutuma sahip ailelerde aşağılanma, ceza, şiddet vardır; anne babanın çocuğa karşı tavırları soğuk, sevgisiz, anlayışsız ve kırııcıdır (Yörükoğlu, 2002).

Koruyucu ve Müdahaleci Aile Tutumu; bu tutumu sergileyen anne babalar çocuklarını çok fazla korur, denetler, müdahale ederler, çocuk merkezlidirler ve hayattaki en önemli görevlerinin çocuklarıyla ilgilenmek olduğunu düşünürler (Şendil, 2003). Çocuklara yapabilecekleri işler için bile fırsat verilmez, onun yerine anne babalar tüm işleri yapar, çocuğun bireysel deneyimleyerek öğrenmesine engel olurlar. Anne babanın bu aşırı koruyucu tutumu çocuğun kendini psikolojik ve sosyal yönüyle geliştirememesine ve kendine güven duygusunu kazanamamasına neden olmaktadır. Bu tutumdaki “anne babalar çocuğun bağımsızlık ve özerklik geliştirmesine engel olmakta ve yeteneklerini kısıtlamaktadır” (Erdoğan & Uçukoğlu, 2011). Her ne kadar anne babaların çocuklarına karşı en önemli sorumluluğu onları koruyup kollamak ise de bu tutumun belirli düzeyde kalması beklenmektedir. Anne babaların çocukları tehlikelere karşı korumak, sürekli müdahale ve kontrol etmek çoğun sosyal –psikolojik gelişimini engelleyecek düzeyde olmamalıdır (Çağdaş, 2012).

İlgisiz Aile Tutumu; bu tutumu gösteren anne babalar çocuğun davranışlarına karşı ilgisiz, duyarsız ve vurdumduymaz davranırlar. Çocukların varlığı yokluğu belli değildir, çocuk sorun çıkarmadığı sürece bir problem görülmemektedir. Bu tutumu sergileyen anne babalar, çocuğun doğru ya da yanlış hiçbir davranışına karışmaz, önemsemezler; anne babanın isteğinden çok çocuğun istekleri önemlidir (Aydın, 2002). Bu tutuma sahip anne babalar, sosyal yaşamlarını çocuklarından daha fazla önemserler. Bu tip ailede yetişen çocuklar ilgiye son derece ihtiyaçları olduğu halde anne baba ilgisinden eksik büyümektedirler. Çocuk, kendisini anne babasının gözünde değersiz görür, kendisi dışındaki her şeyin onlar için daha önemli olduğunu düşünür (Yavuzer, 2014). Anne babalar çocuklarına kural koyma gereği duymaz, çocuğun olumlu davranışlarını görmezden gelerek hatalarını büyütürler.

Dengesiz ve Tutarsız Aile Tutumu; bu tutumu sergileyen anne babaların verdikleri kararlar genelde tutarsızdır; aynı davranışı bazen normal karşılar bazen ise cezalandırabilir, kimi zaman aşırı hoşgörölü ve rahat kimi zaman engelleyici, baskıcı ve otoriter tutum sergilerler. Anne babaların olaylar karşısındaki tutumlarını tahmin etmek çok zordur. Ebeveynler aynı olaya farklı zamanlarda farklı tepkiler gösterebilmektedir. Bu durum, çoğunlukla anne babanın o anki psikolojisi ile alakalıdır. Bu tutum içinde yetişen çocuk, hangi davranışın normal hangisinin yapılmaması gereken davranış olduğunu kestiremez, ikilemde kalır (Aydoğdu & Dilekmen, 2016).

Aşırı Hoşgörölü Serbest Aile Tutumu; bu aile tutumunda anne babalar çocukları ile adeta arkadaş halindedirler. Çocukla arkadaşlık ilişkisi kurup tavsiyeler bile veririler. Çocuğun tüm davranışları hoşgörölü ile karşılanır, sınırsız özgürlük ve kural koyma sıkıntısı vardır. Çocukların yaptıkları her şey hoş karşılanmaktadır (Yörükoğlu, 2019) Anne babaların isteklerinden ziyade çocuğun istekleri daha etkilidir. Çocuk ailede adeta tek söz sahibi konumundadır.

Her ne kadar anne baba tutumları altı başlık altında ele alınıp sınıflandırılrsa da; somut bir şekilde ayırım yapılması mümkün değildir; bu ayırım ancak anne babaların davranışları vasıtasıyla belirginleşmektedir. Anne babanın çocuk yetiştirmeye dair tutumunun çocuğun gelecek hayatındaki davranışlarını, hayata bakışını, insanlarla kuracağı ilişkileri ve sosyalleşmesinde oldukça etkili olacağı bilinmelidir (Pala Özçelik, 2020). Ceylan Arpacı (2021) çalışmasında demokratik anne baba tutumunun çocuklarda olumlu davranışlar ortaya çıkarırken; aşırı hoşgörölü, ihmalkâr, otoriter, tutarsız ve aşırı koruyucu anne baba tutumunun olumsuz davranışlara yol açtığını belirtmiştir. Bu doğrultuda, kişiliği sağlam, sosyal ve psikolojik yönden gelişmiş bireyler yetiştirebilmek adına, anne baba tutumları ve bu tutumların çocuklar üzerindeki etkilerinin ne derece önemli olduğu kabul edilmelidir. Cüceloğlu (2019)'nun da belirttiği üzere, "Aile içindeki rol dağılımı katı ise, dünyayı kategoriler içinde gören, kalıplaşmış benlik yapısı olan insanlar yetişir. Aile rolleri esnek ise, dünyayı çok boyutlu görebilen hoşgörölü insanlar yetişir" (Cüceloğlu, 2019). Daha iyi yetişmiş sağlıklı bir nesil için, anne baba tutumlarının çocuk gelişimindeki etkisinin daha da önemsenmesi gerekmektedir. Anne babaların bu tutumlarının oluşumunda; yetişmiş oldukları aileden aldıkları öğretiler, deneyimler, yaşanılan çevre, eğitim düzeyi, deneyimsizlik, eşler arasındaki ilişkiler ve ebeveyn rollerinin uyumu, anne baba olmanın sorumluluğunun farkına varılmadan yapılan evlilikler diye çokça neden sıralanabilmektedir (Yıldız, 2004).

Alan yazında, anne baba tutumları ve çocukların davranışları konusunda yapılan çalışmaların genel olarak; okul öncesi dönem, ergenlik dönemi ve yetişkinler üzerine yapıldığı ve nicel çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir (Günalp, 2007; Kalkan, 2021; Sever, 2020; Şanlı & Öztürk, 2012; Uyanık Balat, 2007). Az sayıda olmakla birlikte nitel araştırmalar da yapılmıştır (Ceylan, 2017; Ceylan Arpacı, 2021; Aydın-Ceran vd., 2023). Bu araştırma, anne baba tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılması doğrultusunda alan yazına değer katabileceği ve yol

gösterici olabileceği nedeniyle önemlidir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada, ilkokulda çocuğu olan anne babaların tutumlarının çocuğun davranışlarına yansımaları nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir.

Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Anne babaların çocuklarına yönelik tutumları ve davranışları nasıldır?
- Hangi anne baba tutumları çocuklarda hangi olumlu ve olumsuz davranışlara yol açmaktadır?

YÖNTEM

Bu araştırma, ilkokulda çocuğu olan anne babaların çocuklarına yönelik tutumlarının çocuğun davranışlarına yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçtan hareket ederek çalışmada nitel yöntem izlenmiştir. Bu araştırmanın deseni olarak olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır.

Çalışma grubu, araştırmada olasılıklı olmayan amaçlı örnekleme modeli tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme, çoğunlukla bilgi yoğunluğunun fazla olduğu durumlarda derinlikli bilgiye ulaşma gayesiyle tercih edilmektedir. Bu bakımdan amaçlı örnekleme yöntemi çoğu zaman olgu ya da olayların ortaya çıkarılmasında ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada gönüllü 16 katılımcı ile görüşülmüştür. Araştırmaya katılan katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Velilere ait demografik özellikler

Sıra No	Katılımcı	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Yaş	Evlilik Yılı	Çocuk Sayısı
1	G1	K	Lisans	42	15-20	3
2	G2	K	İlkokul	38	15-20	2
3	G3	K	Lisans	36	10-15	2
4	G4	K	Ortaöğretim	36	10-15	2
5	G5	K	Ortaöğretim	32	10-15	2
6	G6	K	Ortaöğretim	34	15-20	2
7	G7	K	Ortaöğretim	36	10-15	3
8	G8	K	Ortaöğretim	35	15-20	2
9	G9	K	Ortaöğretim	33	10-15	2
10	G10	K	Ortaöğretim	33	15-20	3
11	G11	K	İlkokul	38	15-20	2
12	G12	K	Ortaöğretim	35	20 ve üz.	2
13	G13	K	İlkokul	46	15-20	4
14	G14	K	İlkokul	42	15-20	4
15	G15	K	Ön Lisans	34	10-15	1
16	G16	E	İlkokul	40	10-15	2

Araştırmaya katılan anne babaların isimleri yerine G1, G2, G3 şeklinde kodlar kullanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu; kadın, 31-40 yaş aralığında; evlilik yıllarının 15-20 olduğu; 2 çocuk sahibi olduğu; ortaöğretim düzeyinde öğrenim gördükleri görülmektedir.

Verilerin toplanması, olgu bilim türü araştırmalarda veri toplama sürecinde temel araç görüşmedir. Aynı zamanda görüşme, nitel yöntemin en etkili tekniklerindendir. Bu teknikle katılımcıların olguları ya da olayları ne şekilde algıladıkları ve tanımladıkları yine kendilerinin ifadeleri doğrultusunda derinlikli olarak incelenebilir (McCracken, 1988, akt. Arslanoğlu & Köser, 2019).

Anne baba tutumlarının ve bu tutumların çocuğun davranışı üzerindeki etkilerini incelemeyi hedefleyen bu olgubilim (fenomenoloji) çalışmasında literatür ışığında araştırmacıların oluşturduğu görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında sorular araştırmacının amacı doğrultusunda önceden hazırlanırken, araştırmacı bu soruları sorarken görüşme esnasında başka soru sorması gerektiğinde başka soru sorma özgürlüğü bulunmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2022). Görüşme formunun oluşturulması aşamasında öncelikle literatür taraması yapılarak, araştırmacının amacı doğrultusunda sorular belirlenmiştir. Yapı, dil ve kapsam geçerliliği için eğitim yönetimi alanında uzman öğretim üyelerinden ve alanında deneyimli bir sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenden alınan görüşlerle oluşturulan formda katılımcılara iki soru sorulmaktadır. Katılımcılara sorulan sorular;

- Çocuğunuza genellikle nasıl davranırsınız? Örnek vererek açıklayınız.
- Hangi davranışlarınız çocuklarda ne tür olumlu ve olumsuz davranışlara yol açmaktadır, örnekler vererek açıklayınız.

Verilerin toplanması sürecinde katılımcılara görüşme öncesi, araştırmacının amacı ve nasıl uygulanacağı anlatılmıştır. Araştırmaya katılımın gönüllülük esasına bağlı olduğu bilgilendirmesi yapılmış ve gönüllülük doğrultusunda katılımcı velilerden yazılı izin formu alınmış, verilerin paylaşılmayacağı, isim ve bilgilerin gizlilik ilkesi doğrultusunda toplanacağı, ses kaydı alınabileceği araştırmacı tarafından aktarılmıştır. Araştırmacı görüşmelerinde hem ses kaydı hem not alma yöntemi kullanarak verileri toplamıştır. Katılımcılardan G4, G13, G16 ses kaydı alınmasına müsaade etmemiştir. Elde edilen veriler daha sonra katılımcılarla paylaşarak, teyit edilmiş, farklı zamanlarda görüşmeler tekrarlanmıştır.

Verilerin analizinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği, araştırmacı tarafından toplanan verilerin kod ve temalarının oluşturularak okuyuculara sunulması ve yorumlanmasıdır (Saban & Ersoy, 2017). Verilerin analizi sürecinde Yıldırım ve Şimşek (2016)'ın analiz yöntem yolları takip edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde görüşme, gözlem ve eldeki tüm dokümanlar birkaç aşamada analiz edilmiştir. Veri analizinde birinci aşama, görüşme formları, tutanaklar, ses kayıtları ve alınan notların metne dönüştürülmesi işlemi için eldeki tüm yazılı materyaller tekrar tekrar okunmuş, ses kayıtları birkaç kez dinlenerek yapılmıştır. Bu sayede, araştırmada katılımcı görüşleri hakkında bütünsel olarak fikir edinilmiştir. Eldeki ham veriler bire bir aynı ifadelerle metne dönüştürülmüştür. İkinci aşamada metne dönüştürülen verilerin kodlanmasına geçilmiştir. Kodlama yapılırken katılımcıların ifadeleri değiştirilmeden en sık ve en az tekrar eden kavramlar belirlenmesi için tablolar oluşturulmuş, benzer ifadeler ve tekrar eden kavramlar bulunmaya çalışılmıştır. Üçüncü aşamada, kod olarak alınması uygun olan kavramlar belirlenmiş ve eldeki verilerden başka bir kod gelmeyeceğine kanaat getirildikten ve alan yazın incelemeleri sonunda araştırma sorularına göre belirlenen kodlar temalar altında toplanmıştır.

Geçerlik ve güvenirlik sağlanmasında, görüşmelerde veriler hem ses kaydı hem not alınarak toplanmış, farklı zamanlarda katılımcılarla veriler bireysel ve grup olarak paylaşarak teyit edilmiş, geçerliliği sağlamak için veriler ayrıntılı rapor edilmiş, veri toplama aşamalarından bahsedilmiş ve bulgular kısmında görüşmelerden doğrudan alıntılara yer verilerek; tutarlılığı sağlamak için ise görüşme süresince veriler kayıt altına alınmış, sorular sorma şeklinde sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırma sürecinde teyit edilebilirliğin sağlanabilmesi bakımından katılımcılar detaylı olarak tanımlanmış, araştırmacının yöntemi, veri toplama aracı, veri analizi, yorum kısmı bulgularla sonuçları destekleyen ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır

BULGULAR

Anne babaların çocuklarına yönelik tutum ve davranışları; anne babaların ifadelerinden çocuklarına yönelik tutumları iki ana tema altında olumlu ve olumsuz tutumlar olarak ele alınmıştır. Olumlu tutum bakımından eşitlikçi ve demokratik anne baba tutumu; aşırı koruyucu ve müdahaleci, otoriter ve baskıcı, tutarsız ve dengesiz ve aşırı hoşgörülü ve serbest anne baba tutumu olumsuz tutum olarak belirlenmiştir. Anne baba tutumları ve davranışları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 2: Anne Babaların çocuklarına yönelik tutum ve davranışları

Anne Baba Tutumu	Anne Baba Davranışı	Katılımcılar
Olumlu Anne Baba Tutumları	Demokratik ve Eşitlikçi	Etkili iletişim G1,G3, G5,G6,G8,G13,G15 Söz hakkı G1,G2,G3,G5, G6, G13,G15 Örnek olma ve saygı duyma G1,G3,G5,G6,G7,G11,G15 Kural ve sınır koyma G1,G3,G5,G6,G8,G13,G15 Ortak karar alma G1,G3,G6,G8,G13, G15 Sorumluluk verme G1,G3,G5,G13,G15 Ödül/ceza verme G1,G3,G6,G15
	Otoriter ve Baskıcı	Bağırma ve korkutma G2,G5,G7,G8,G9,G10,G14 Kural ve yasak koyma G2,G7,G9,G11,G14, Yüksek beklenti G4,G5,G7,G8,G9 Öfkelenme G2,G7,G8,G9,G10 Babayla korkutma G2,G10,,G11,14 Şiddet uygulama G2,G7,G10 Ceza verme G2,G10,G14
	Tutarsız ve Dengesiz	Çocuğun her istediğini yapma G1,G2,G8,G9,G10,G12,16 Kardeşler arası farklı tutum G2,G7,G9,G10,G11, Ebeveyn tutum farklılığı G2,G4,G9,G14,G16 Ne yapacağını bilememek G2,G4,G9,G10,G12 Ani tepkiler G4,G7, G9,G16 Altan alma G13,G9,G16
	Aşırı Hoşgörülü ve Serbest	Çocuğun her istediğini yapma G1,G2,G8,G9,,G10,G12,16 Görmezden gelme G2,G11,G12,G16 Kural Koyamama G2,G12,G16 Sınırsız hoşgörü G2,G12,G16 Altan alma G2,G12,G16
	Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci (	Çocuğun her istediğini yapma G1,G2,G8,G9,G10,G12,16 Denetleme G4,G8,14 Çocuğun görevlerini yapma G8,G11 Kaybetme korkusu yaşama G8, Güven duymama G8

Olumlu anne baba tutumu ve davranışları; bu başlık altında demokratik ve eşitlikçi anne baba tutumu alt temasında en çok tekrar edilen söylemler; etkili iletişim, söz hakkı, örnek olma-saygı duyma, kural ve sınır koyma, ortak karar alma, sorumluluk verme, ödül-ceza verme olarak belirlenmiştir.

Görüşmecilerden örnek söylemler;

Evde herhangi bir sorun olduğunda **konusarak** çözmeye çalışırım o şekilde yaştan dolayı küçükle konuşamam ama kızım ile konuşurum. İlk önce düşer biraz morali, düşünür sonra haklısın der, onunla konuşarak buluruz yolunu.(G5)

Genellikle **çocuklarımı dinlemeyi çok severim** böyle okuldan geldiklerinde U.... küçüklüğünden beri öyledir, okuldan gelir yaşadığı her şeyi benimle paylaşır. Gördüğü en ufak şeyi bile. (G13)

Kararlarını genelde dinlerim. Mesela kıyafet alırken kendisi seçmeyi çok seviyor rengini. İşte aldık mesela onu da götürdük ben hani genelde çocukların **fikrini alma** taraftarıyım.(G3)

Genel olarak bir şey yapılacaksa tabii ki çocukların onlarla özellikle bir şey alınacaksa onların fikrini görüşlerini onlara bir şey alınacaksa çocuğum bunu beğendin mi ? Diye sorarım. seçenek sunarım onlara seçmek onlara kalır. Alınan ufak tefek kararlara çok büyük değil ama **onların kararlarını önemsiyorum** (G8).

Biz ona zaten mutlaka **cesaret veriyoruz, motive ediyoruz, çok beğendim,, harikasin, teşekkür ederim** diye söylüyoruz.(G15)

Sorumluluk küçük yaşta başlıyor. Yani bir yaşından itibaren ona oturduğunda oyuncakları sepete attırdım. Hadi bunu oyun şeklinde yaparak oyuncakları toplayabiliriz böylece sorumluluk duygusu geliyor. Yoksa büyük yaşta yani o çocuk 10 yaşına geldiğinde o çocuğa bir şey öğretmediysen yani yapamazsın.(G3)

Çocuklarıma **sorumluluklar** veririm. A... çöp dökmeye gider, M.... bakkala gider.(G4)

Çoğunlukla ceza değil **kural koyarak** çözerim. Dediğimi yaptırmak için ona **küçük ödüllere** vererek yaptırırım.(G1)

Ödevlerini yaptığında **ödü**l babında ne oynamak istersin derim saklambaç oynayalım der, evimizde müsait o saklanır ben sayarım, o sayar ben saklanırım.(G6)

Evde **kurallar** da koyarız. Ama kurallar baskı olarak değildir, uyulması gerektiği söylenir.(G15)

Olumsuz anne baba tutumları ve davranışları; bu tema altında aşırı koruyucu ve müdahaleci, otoriter ve baskıcı, tutarsız ve dengesiz anne baba tutumu ve son olarak aşırı hoşgörülü ve serbest anne baba tutumu yer almıştır. Otoriter ve baskıcı tutum sergileyen anne babaların çocuklarına karşı en çok tekrar edilenden en az tekrar edilene doğru bağırma ve korkutma, kural ve yasak koyma, yüksek beklenti, öfkelenme, baba ile korkutma, şiddet uygulama ve ceza verme davranışlarını gösterdikleri belirlenmiştir. Bu temada anne babaların en çok bağırma ve korkutma, en az da ceza verme davranışı gösterdikleri belirlenmiştir. Tutarsız ve dengesiz tutum sergileyen anne babaların çocuklarına karşı en çok tekrar edilenden en az tekrar edilene doğru çocuğun her istediğini yapma, kardeşler arası farklı tutum, ebeveyn tutum farklılığı, ne yapacağını bilememek, ani tepkiler ve alttan alma davranışlarını gösterdikleri belirlenmiştir. Bu alt tema altında en çok tekrar edilen anne baba davranışının çocuğun her istediğini yapma, en az tekrar edilen ise alttan alma olduğu belirtilmiştir. Aşırı hoşgörülü ve serbest anne baba tutumu gösteren anne babaların, çocuklarına karşı en çok tekrar edilenden en az tekrar edilene doğru çocuğun her istediğini yapma, çocuğun bazı davranışlarını görmezden gelme, çocuklara kural koyamama, sınırsız hoşgörü ve alttan alma davranışlarını gösterdikleri belirlenmiştir. Bu temada anne babaların en çok çocuğun her istediğini yapma en az da alttan alma davranışı gösterdikleri belirlenmiştir.

Görüşmecilerden örnek söylemler

Çocuklar **istediklerini yapar**. Onlar yaramazlık yaptıklarında biz genelde alttan alan oluruz. Ben işte olduğumda annesi ilgilenir çocuklarla. N... çok yaramazdır, söz geçiremediğinde biz genelde **alttan alan** sessiz kalan oluyoruz (G16)

Bazen **yetemediğimi** hissediyorum. O yüzden çalışmak istiyorum. Çocuklara yetebileyim diye diyorum. Bir şeyler olsun istiyorum. Anne baba olmak çok zor.(G9)

Bazen üst üste tekrar söylediğim zaman **bağırdığım** oluyor tekrar söylediğim oluyor, yapmadıkları oluyor kızıyorum. Bazen çok bunaldığım zaman **vurduğumda** olabiliyor.(G2)

Dedim ya hocam iyi davranmaya çalışıyorum ama çok bunalttıklarında kesinlikle dayaktı şiddetti onlara kesinlikle karşıyım. İleriki dönemde onlara nasıl etki edeceğini bildiğim için sadece terlik uzaktan gösteriyorum. Bazen fırlatsam da denk gelmiyor, kaçıyorlar. Diyorum babanıza söyleyeceğim nasıl bir şey doğru bir davranış mı bilmiyorum ama **babanıza söyleyeceğim**. Ondan korkuyorlar. O dövmüyor etmiyor ama bir bakışı yetiyor.(G11)

Eşimle hiç **ortak kararımız ve ortak noktamız** yoktur (G4)

Sürekli huyuna gitmeye çalışıyorum. **O ne derse yapmaya çalışıyorum**. Ne yapacağımı şaşıyorum bazen.(G10)

Babayla alakalı biraz babayla çok zıtlız. Babayla zıt olduğumuz için **benim yapmasını istemediğim şeyleri babası izin veriyor**. Çocuklar arada kalıyor. Mesela telefon, ben telefon çok vermiyorum hatta hiç verme taraftarı değilim. Çocuk ödevlerini yapmak istemiyor. Telefonla oynayacak bilgisayarla oynayacak sürekli onlarla haşır neşir olmak istiyor. Babası izin veriyor o televizyon izlesin ses çıkmasın. O rahatlıkla televizyon izlesin o zaman benim sinir de tavan yapıyor. (G9)

Ben nerde **hata yapıyorum** diye düşünüyorum, belki eşim belki köydeki yaşantı, sıkıntılar yaşadığım için belki **çocuklarıma da patlamış olabilirim**. Benim hırçınlığım, sinirliliğim, asabi olmam çocuklara da yansımış olabilir.(G4)

Yani önceden **vururdum**. Çocuklara karşı **hakaret ederdim**. Kötü söz söyledim ama sonradan o huyumu aştım. Yani o huyumdan rahatsız oluyordum ben kendim rahatsız oluyordum, ama yapıyordum. Kızım çok korkar sinerdi bir kenara hiç konuşmaz put gibi dururdu(G7)

Genelde baş edemiyorum hocam sussunlar diye **sesimi çıkartmıyorum**. Uğraşamıyorum zorlantıyorum anlamıyorlar. Bu sefer ne yapayım ben yoluma onlar yoluna gibi. (G12)

Anne baba tutumlarının çocuklarda yol açtığı olumlu ve olumsuz davranışlar;

Bu çalışmada elde veriler ışığında, çocuklarda görülen olumlu ve olumsuz davranışların hangi anne baba tutumundan kaynaklandığı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların olumlu ve olumsuz davranışlarının hangi anne baba tutumundan kaynaklandığına dair bulgular

Anne Tutumu	Babı Çocuklarda Görülen Davranışlar	Katılımcı
	○ -Sorumluluk	G3,G4,G5,G7,G9,G11,G13,G14,G15,G16

	Merhamet	G1,G2,G7,G8,G10,G11,12,G13
	Saygı	G1,G3,G5,G6,G9,G13,14,G16
	Düzen/ Tertip	G1,G3,G6,G7,G9,G10,G14,
	Ödev Yapma	G3,G4,G5,G6,G7,G15
	Uyum	G3,G6,G11,G13,G15,G16
	Öz bakım Becerisi	G1,G3,G6,G11,
	Özgüven	G6,G7,G13,
	Sosyal	G6,G13,G15
Tutarsız ve Dengesiz Anne Baba Tutumu	Sinirli	G1,G2,G4,G10,G11,G13,G16
	İstedğini yaptıрма/İnat	G1,G2,G3,G4,G11,G16
	Şiddet	G2,G5,G7,G10,G16
	Düşük özgüven	G7,G8,G11,G14
	Kurallara uymama	G1,G2,G8
Otoriter ve Baskıcı Anne Baba Tutumu	Kaba saygısız	G2,G7,G11,G16
	Kıskanç	G2,G4,G7,G10
	Öfkeli	G4,G10
	Çekingen	G7,G14
	Saldırgan	G7,G10
	Yalan Söyleme	G5,G12
Aşırı Hoşgörülü ve Serbest Anne Baba Tutumu	Sinirli	G1,G2,G4,G10,G11,G13,G16
	İstedğini yaptıрма	G1,G2,G3,G4,G11,G16
	Sorumsuz	G12,G16
	Kurallara uymama	G12,G16
	Şiddet	G12,G16
Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne Baba Tutumu	Yalan	G12
	Düşük Özgüven	G7,G8,G11,G14
	Çekingen	G9,G11
	Sorumsuz	G11
	Düşük problem çözme becerisi	G11

Demokratik ve eşitlikçi tutum sergileyen anne babalar çocuklarının sorumluluk sahibi olduklarını en fazla tekrar edilen ifadedir. Bu tutuma sahip anne babalar daha sonra yüksekte düşüğe doğru sırayla merhametli, saygılı, düzenli, uyumlu, özgüvenli ve sosyal davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir.

*Mutlaka kitap okur, ödevlerini yapar **sorumluluklarını** bilir bazen kaytarmaya çalışır ama mesela o da düzenlemesi bazen yarım yamalak toplar ama genelde toplamaya çalışır, toplar yani. (G15)*

*Okuldan geldiğinde çantasını yerine koyar, beslenmesini yerine koyar. Kıyafetlerini kimi zaman attığı olur ama M. E..... bu senin hoşuna gitti mi derim. Katlamam gerek biliyorum der ve onları güzelce katlar. Bir erkek çocuğuna göre **düzenlidir** aslında. (G6)*

***Yardımcı olmayı** çok seviyor kızım. Oğlumda seviyor ama kız çocuğu biraz daha herhalde anneye yakın. Babanne uyur üstünü örter mesela biri bir şey yapamıyor mesela kardeşi bir şey yapamıyor ona yardımcı olur. (G9)*

*Olumlu davranış olarak kızımın **saygısını** çok beğeniyorum. Yani öğretmenlerine olsun çevresindekilere olsun saygısını beğeniyorum. (G5)*

*Öfkesinin yanında sinirli sivri dilli olduğundan onun arkasında bile yatan bir **merhameti** var aslında. (G2)*

M. ... T... 'ya göre daha rahat, **sosyaldır**. T....a büyüklü evde yaşadı. Benim davranışlarım yüzünden bastırıldı ötelendi o yüzden biraz çekingen ve sessiz kaldı. M .E... daha **özgüvenlidir**. (G6)

Yardım ederler, hayvanları çık severler. Çok düşünler benim gibi. Videolarda görüyorsunuzdur. Büyük çok ilgilenmez ama küçüğü daha çok sever bakar hayvanları. (G10)

Tutarsız ve dengesiz tutum sergileyen anne babalar çocuklarının en fazla sinirli davranış sergilediğini ifade etmiştir. Bu tutuma sahip anne babalar daha sonra yüksekte düşüğe doğru istediğini yaptırma/inatçılık, şiddet, düşük özgüven ve kurallara uymama davranışı gösterdiğini belirtilmişlerdir. Otoriter ve baskıcı tutum sergileyen anne babalar, çocuklarının en fazla kaba saygısız ve kıskanç davrandıklarını vurgulamışlardır. Aynı tutuma sahip anne babalar, çocuklarının öfkeli- hırçın, çekingen ve saldırgan davranışlar sergileyebildiklerini belirtmişlerdir. Aşırı hoşgörülü ve serbest tutum sergileyen anne babalar çocuklarının en fazla sinirli daha sonra istediğini yaptırma, kurallara uymama, şiddet ve yalan söyleme davranışı gösterdiğini belirtmişlerdir. Aşırı koruyucu ve müdahaleci davranan anne babalar, çocuklarının en fazla düşük özgüvene sahip olduğunu, daha sonra sırayla çekingen, sorumsuz ve problem çözme becerisi düşük davranışlar sergilediğini belirtmiştir.

Görüşmecilerden örnek söylemler;

Öfkesinin yanında **sinirli** sivri dilli olduğundan onun arkasında bile yatan bir merhameti var aslında. (G2)

Plazma televizyonu mu kırdılar, şamdanlarımı kırdılar, bir birlerine terlik atmak, yastık atmak ondan çok sıkıntı yaşıyorum. Oyuncaklar havada uçuşuyor o cangallar ben yendim sen yendin televizyona geldi kırıldı. **Sinirlendi** fırlattı geldi. Vurdu televizyona. (G12).

İçinden gelen, böyle bir anda gelen her şeye çok çabuk **sinirlenen** biri aynı abisi gibi. (G2)

Söz dinlemiyor kendi haline bırakırız **her istediği** oluyor şöyle hani hareket bakımından oluyor. Özgürce koltukların tepesinde zıplar oradan oraya zıplar. yapma kızım dikkat et kızım düşersen kızım dinlemez. O halde bırakırız (G8).

Büyük kızımda bir **küfür** olayı başladı, küfürden çok şikayetçiyim. Evde bizde yok hocam ağzımdan öyle bir şey ben bu yaşıma kadar duymadığım 38 39 yaşındayım ağzıma alıp söyleyemem. Çok rahatsız oluyorum. Babanla konuşacağız bu durumu dedim ama daha konuşamadık. (G11)

Bazı şeyleri **gizli yapması, hatalarını** gizlemesi. Gizli saklı şeyler yapmak istiyor sanki bizi kandırmaya çalışıyor kızmayalım diye. (G5)

Ama genelde zorda kalığında her konuda **yalan** söyler yani. Diğer zorda kaldığı zamanlarda sıkıştığında yalanı tercih ediyor. O kadarda güzel uydurur ki sen bile inanırsın yani. O kadar diyorum. Sevmediğim o huyu var. Keşke daha farklı sıkıntılarımla olsaydı da şunun için hocam bazen neyi doğru neyi yalan söylediğini bilemiyorum. (G12)

E..... çok **alındandır**, az bir şey söyleyince sesiniz yüksek çıkarsa, biraz kızdığımızda alınır, **ağlar**.(G14)

Çekingen tedirgin biraz daha önceki cahilliklerimiz tecrübesizliğimizden **çekingen** kendini ifade edemiyor, küçüğü kendini rahatlıkla ifade ettiği için sıkıntı yok. (G8)

Kızımız daha **inat**, biraz daha inattır, kolay kolay ikna olmaz o durumda. Oğlumda inatçılığı görmedim.(G13)

Kardeşiyle biraz yani her kardeş arasında kavgalar olur eder ama. Kardeşine karşı beni kıskanıyor. Kıskançlık yapıyor benim yanımda ama.(G7).

*O, onu **alacağım diye tutturuyor**. O tarz çok özentisi var. Ben almayacağım diyorum e tutturuyor, o ağlıyor ağlıyor susuyor ya da **alınıyor**. (G2)*

*Odasını pek toplamaz, ben de toplamam hiçbir şeyimi. Çıkardığımı bırakırım, çocuklarda öyle **dağınmıştır** biraz.(G16)*

TARTIŞMA

Aile, erken çocukluk ve son çocukluk döneminde çocuğun hayatı süresince kullanacağı tüm kişilik, sosyal, psikolojik yeterliliklerin kazandırıldığı en temel kurumdur (Yavuzer, 2014). Anne babaların, çocukların davranışları karşısında sergiledikleri tepkilerin birbirinden farklı olduğu düşünüldüğünde, o kadar anne baba tutumu var denilebilir (Şendil, 2003). Ailelerin çocuklarına karşı tutumları, çocukların gelecek yaşantılarında karşısına çıkacak sorunlarla mücadele etme ve sorun çözme becerisini kazanabilmesi adına oldukça önem arz etmektedir. Bu sebeple anne baba tutumlarının çocuklarda ortaya çıkan olumlu ve olumsuz davranışların oluşumundaki etkisi göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmada anne baba tutumlarının çocukların davranışları üzerindeki etkileri incelenmek üzere; anne babaların çocuklarına yönelik tutumları ve davranışları nasıldır ve hangi anne baba tutumunun çocuklarda hangi olumlu ve olumsuz davranışlara yol açmaktadır? Sorularına cevap aranmıştır. Araştırma bulgularına göre en çok kabul gören anne baba tutumu demokratik anne baba tutumudur, en az görülen anne baba tutumu ise aşırı koruyucu ve müdahaleci anne baba tutumudur.

Bu çalışmada ele alınan anne baba tutumları ve bu tutumların çocuklardaki yansımaları bakımından değerlendirildiğinde;

Demokratik ve eşitlikçi anne baba tutumu sergileyen anne babaların çocuklarına hoşgörülü, sevgi dolu, saygılı, söz hakkı tanıyan, kararlara katılımlarını sağlayan ama bunun yanında kuralların olduğu, ceza ve ödüllendirmenin de gerektiği zamanlarda kullanıldığı bulgularına; bunun sonucunda da çocukların daha özgüvenli, sorumluluklarını bilen, saygılı, girişken davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçları, Kırman ve Doğan'ın (2017) yaptıkları çalışmada belirtilen, demokratik anne baba tutumlarının çocukları sosyal gelişim olarak olumlu, diğer tüm anne baba tutumlarının olumsuz etkilediğini belirttikleri çalışmasıyla ve Saylık ve Gezici Yalçın'ın (2018) çalışmasıyla da örtüştüğü görülmektedir.

Dengesiz ve tutarsız anne baba tutumu sergileyen anne babaların genellikle kuralları koymada zorlandıkları, bazen hataları görmezden geldikleri, çocuklarının isteklerini yapma noktasında sıkıntı yaşadıkları, kimi zaman hoşgörüyle karşıladıkları davranışları kimi zaman ret ettikleri; bunun da o anki psikolojik durumları ile ilgili olduğu, değişken tutumlarının olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu tutumu sergileyen anne babaların, otoriter ve baskıcı tutum ile aşırı hoşgörülü tutum arasında kaldıkları görülmektedir. Bu tutumu sergileyen ailelerde yetişen çocukların genel olarak sinirli, öfkeli, inatçı, kuralları çiğneyen, istediği olmadığında sorun çıkaran, sorumlulukların yerine getirilmesinde eksik davranışlar sergileyen çocuklar oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada dengesiz ve tutarsız anne baba tutumları ile ilgili sonuçların Çağdaş (2003), Aydoğdu ve Dilekmen (2016), Ceylan (2017) Turgut ve Koca (2019)'nın araştırma sonuçlarıyla benzer sonuçlar gösterdiği söylenebilir. Nalbant ve Babaoğlu da (2016) araştırmalarında anne babaların çocuklarını yetersiz ve tutarsız yönlendirme yaptıklarını, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldıklarını ve bunun da çocukların davranışlarında olumsuzluklara neden olduğunu vurgulamaktadır.

Otoriter ve baskıcı anne baba tutumu sergileyen anne babaların genellikle bağırma, vurma, yasak, ceza verme gibi davranışlar sergiledikleri; ne yapacaklarını bilemediklerinde yasak koymanın daha kolay olduğunu; özellikle otoritenin baba olduğunu çocukların babaları ile korkutularak disipline edilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Bu tutum ile yetiştirilen çocukların ise çekingen, boyun eğen, kabullenen ya da tam tersi öfkeli, saldırgan davranışlar sergileyebildikleri, kimi zaman yalan söyledikleri belirtilmiştir. Hart, Newell ve Olsen de (2003) otorite ve baskı altında yetişen çocukların kaygı düzeylerinin yüksek ve özsaygılarının az olduğunu belirtmektedir. Otoriter ve baskıcı tutum sergileyen anne babalar, koymuş oldukları kurallara çocukların şartsız uymasını ve sorunsuz itaat eden bireyler olmalarını bekledikleri anlaşılmaktadır. Bu çalışma, bu bakımdan Sarwar (2016), Kulaksızoğlu (2001), Yıldız (2004) ve Ceylan (2017)'in çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Aşırı hoşgörölü ve serbest anne baba tutumu sergileyen anne babalarının çocuklar üzerinde denetim sağlayamadıkları, kural koyamadıkları, koydukları kuralların kalıcı olmadığı, çocuklarının her istediklerinin olduğu hatta çocukların ebeveyn rolünde anne babının çocuk rolünde oldukları belirlenmiştir. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar, gelişimlerini anne babaların tutumuna göre şekillendireceğinden ilerleyen yaşamında her istediği olmadığı ya kırılğan içine kapanık ya da şiddete meyilli birey olma olasılıklarından dolayı ayrıca önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada aşırı hoşgörölü ve serbest bir ailede büyüyen çocukların genellikle kural tanımadıkları, sorumluluk bilinçlerinin az olduğu, sinirli ve her istediğine ulaşan çocuklar olarak büyüdükleri, ailelerin hoşgörölü ile sınırsızlığı karıştırdıkları düşünülmektedir. Açıkğöz ve Babaoğlan (2023) ailelerin ödüllendirmeyi etkili kullanmadığını, bu durumun çocuklar tarafından kullanıldığını ve sınırsız istekler haline dönüştüğünü belirlemiştir. Ve yine bu çalışmanın, bu tutumla büyüyen çocukların benmerkezci oldukları, bunun ise onlarda sosyal gelişim problemleri ortaya çıkardığı; bu problemlerin de çocukluk ya da yetişkinlik dönemlerinde hayal kırıklığı yaşatacağı, agresifliğe neden olacağının belirtildiğı Aunola, Stattin ve Nurmi (2000), Yıldız ve Erci (2011), Çağdaş ve Seçer (2002) ve Erol (2019)'un çalışmasıyla da benzer olduğu söylenebilir.

Aşırı koruyucu ve müdahaleci anne baba tutumları sergileyen anne babalar, çocuk adına kararlar alır, aşırı ilgi gösterir, çocuk yerine her işi yapmaya hazırdırlar ve sürekli bir müdahale durumundadırlar (Tuzcuoğlu, 2003). Aşırı hoşgörölü anne babaların çocukların davranışlarını kontrol etmede zorlandıkları, kural koyamadıkları, yanlış davranışları dahi sürekli hoşgörölü ile karşıladıkları belirlenmiştir. Bu araştırmada aşırı koruyucu ve müdahaleci anne baba tutumu sergileyen ailelerin yüksek düzeyde kaygı, endişe yaşadıkları ve çocuklarını kaybetme korkusu taşıdıkları, güven problemi yaşadıkları, çocuklar adına her işi yapan ebeveynler oldukları görölmüştür. Gitmez (1989)'in çalışmasında çocuğuna karşı aşırı koruyucu veya baskıcı olan ailelerin çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkilediğı ve çocuklarda utangaçlık, çekingenlik ve bağımlılık davranışlarının ortaya çıktığını belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada da aşırı koruyucu ve müdahaleci anne baba tutumları ile yetişen çocukların özgüvensiz, çekingen, kolay pes etme davranışları sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Gitmez (1989)'in çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmaya katılan anne babaların görüşlerine göre, çocuklardaki olumlu davranışlar anne baba tutumlarından yüksek düzeyde etkilenmektedir. Çocuklarda olumlu davranışların ortaya çıkmasında anne babaların örnek olması, tutarlı, saygılı ve çocuklara söz hakkı tanımalarının yaşantılarında da demokratik ve adil olmaları yani demokratik anne baba tutumlarının çok daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sonucunda da ortaya çıkan olumlu davranışlar; sorumluluk, merhamet, saygı, düzen- tertip, uyum, öz bakım becerisi, özgüven ve sosyallik olduğu görölmüştür. Baumrind (1991), demokratik tutum sergileyen anne babaların çocuklarının genel

olarak mutlu, özgüvenli, sorumluluk sahibi, sosyal ilişkilerde iyi, gelişime açık, yaratıcı çocuklar olduğunu belirtmektedir. Yine Kulaksızoğlu (2015), demokratik tutum ile büyüyen çocukların sevgi dolu olduklarını ve kendilerini ifade becerilerinin daha güçlü olduğunu; Dursun (2010), demokratik anne baba tutumunda çocukların gelişmiş özgüven, sorumluluk sahibi, sosyal ilişkilerinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmanın, Pekşen Akça (2012), böyle ortamlarda büyüyen çocukların genel olarak girişken, sosyal, çözüm üretebilen, özgüveni yüksek bireyler olduklarını ifade ettiği çalışması ile de benzer sonuçlar gösterdiği söylenebilir. Bu çalışmada, çocuklara olumlu davranışlar kazandırılmasında en etkili anne baba tutumunun demokratik anne baba tutumu olduğu ve bu tutumun sergilendiği ailelerde yetişen çocukların merhametli, çözüm odaklı, girişken ve mutlu oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2000), Önder ve Gülay (2007) ve Saylık ve Gezici Yalçın (2018)'in yapmış oldukları araştırmalarla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmaya katılan anne babaların görüşlerine göre, anne baba tutumlarına bağlı olarak çocuklarda görülen olumsuz davranışlar; kurallara uymama, kaba, saygısız, küfür, şiddet, yalan, sinirlilik, aşırı duygusal olma, düşük özgüven, inatçılık, kıskançlık, bencillik, istediğini yaptırma /ağlama, yetersiz öz bakım becerisi, yemek sorunu, düzensizlik, düşük problem çözme becerisidir. Baumrind (1991) ve Yörükoğlu (2019)'nun çalışmalarında belirttiği üzere anne babaların aşırı hoşgörülü tutumunun çocuğa aşırı düşkünlüğü, serbest disiplin anlayışı ve çocuğun yaptığı hataların sürekli hoşgörü ile karşılanması çocuklarda sorumluluklarını yerine getirmeme, kurallara uymama, yalan, şiddet, şımarıklık davranışlarına yol açtığı belirtilmektedir. Bu araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Yine ilgisiz tutuma sahip anne babaların çocuklarında saldırganlık davranışının yüksek düzeyde görüldüğü Kulaksızoğlu (2003) tarafından belirtilmektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005), Durmuş (2006), Uygun ve Kozikoğlu (2020) yaptıkları çalışmalarda baskıcı ve otoriter tutuma sahip olan anne babaların daha çok ilköğretim mezunu olduklarını ve eğitim seviyesi arttıkça demokratik tutumun daha çok sergilendiğini; çocuk sayısı arttıkça otoriter tutumun sergilendiği ve davranışsal sorunların görülme sıklığının arttığı belirtmişlerdir. Bu çalışmada da ilköğretim mezunu olan anne babaların daha çok baskıcı ve otoriter tutuma sahip oldukları eğitim seviyesi arttıkça demokratik ve aşırı hoşgörülü tutumun sergilendiği görülmüştür. Ayrıca çocuk sayısı arttıkça otoriter ve baskıcı tutumun sergilendiği, otoriter ve baskıcı tutum sonucunda çocuklarda yalan, şiddet ya da sinme davranışı görüldüğü anne babalar tarafından belirtilmiştir. Bu bağlamda Özyürek ve Şahin (2005), Durmuş (2006), Uygun ve Kozikoğlu (2020)'nin çalışmalarıyla da paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu çalışmada çocuklarda görülen olumsuz davranışların anne babalarının tutumuyla alakalı olduğu bazı kişisel özelliklerin de aileden gelebildiği görülmüştür. Arı ve Seçer (2003) aşırı koruyucu ve otoriter baskıcı anne baba tutumunun uygulandığı çocuklarda problem çözme becerisinin düşük olduğunu belirtmektedir. Uygun ve Kozikoğlu (2020)'nin çalışmasında, çocuğun gelişim düzeyini dikkate almayan ebeveynler kendi beklentileri doğrultusunda davranış sergilemesini beklerler. Ailede otoritenin önemine inanan ebeveynler çocukların bu duruma karşı çıkmalarına ceza ve yasaklarla karşılık verdiklerini; bu durumda çocuklarda olumsuz kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada da anne babaların çocuklarının davranışları ile ilgili sinirli, hırçın, inatçı olma, kardeşini ve başkalarını kıskandığını belirten söylemlerinden; Uygun ve Kozikoğlu (2020), Sak vd. (2015) ve Arı ve Seçer (2003)'in çalışmalarıyla benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Ayrıca otoriter ve baskıcı, aşırı koruyucu ve müdahaleci, aşırı hoşgörülü ve tutarsız anne baba tutumu sergiledikleri düşünülen anne babaların söylemlerine dayanılarak çocuklarda; ödev yapmama/sorumluluk, istediğini yaptırma /ağlama, yetersiz öz bakım becerisi, yeme sorunu, düzensiz, düşük problem çözme becerisini olumsuz davranış olarak gördükleri belirlenmiştir. Çocuklarda yetersiz beceriler bakımından, çocukların istediklerini yaptırabilmek için en çok başvurdukları yöntemin ağlama olduğu; yeme sorununun genel olarak yemek seçme olarak

belirtildiği; kişisel bakımlarının anneler tarafından karşılandığı; sorumluluk duygularının gelişmediği; özgüven eksikliği yaşadıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda olumsuz anne baba tutumu olarak değerlendirilen; otoriter ve baskıcı, aşırı koruyucu ve müdahaleci, aşırı hoşgörülü ve tutarsız anne baba tutumlarının çocukların olumsuz davranışlar göstermesine neden olduğu ve Günalp (2007)'in çalışma sonuçlarıyla paralel olduğu görülmektedir

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara göre anne baba tutumlarının çocukların davranışları üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğu ve çocukların sosyal, kişisel, psikolojik gelişimini doğrudan etkilediği söylenebilir. Ayrıca demokratik ve eşitlikçi anne baba tutumu diğer tutumlara göre frekans olarak daha fazla olsa da olumsuz tutumların tamamı birlikte düşünüldüğünde, olumsuz tutum sergileyen anne baba davranışlarının ne yazık ki çok daha fazla olması dikkat çekicidir. Bu durumda anne babaların çocuklarına karşı olumsuz tutum sergiledikleri ve yanlış davrandıkları bunun sonucunda da çocuklarda olumsuz davranışların görülme olasılığının yüksek olduğu söylenebilir. Anne babaların çocuklarına karşı yanlış davranışlar içerisinde bulunduğu Babaoğlu, Çelik ve Nalbant (2018)'in çalışmasında da işaret edilmiştir. Anne babaların çoğunlukla olumsuz tutum sergilemelerinin nedeni birçok şekilde açıklanabilir. Son zamanlarda toplumsal olarak geniş aileden çekirdek aile yaşantısına geçilmesi, kırsaldan şehre göçlerin yarattığı sorunlar, çalışma hayatının yoğun olması, ebeveynlerin sosyal yaşamları, ebeveynlerin tutum farklılıkları, ebeveynliğe hazır olunmamasına bağlı olarak; bu şartlarda özgüvenli çocuk yetiştirme çabası ise kural tanımayan, sınırsız özgürlüklere sahip, her istediği anında olan ve anne babayı yöneten çocuklar yetiştirilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yıldız (2004)'in çalışmasında da belirttiği gibi ebeveynlerin tutumlarında etkili olan faktörler anne babaların ebeveynliğe hazır olup olmama durumu, sosyo kültürel çevre, eşler arası ilişki, kendi anne babalarının deneyimleri, kendi çocuklarında görmüş oldukları anne baba tutumları, ebeveynlikle ilgili bilinçaltında oluşan modeller etkili olabilmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda; anne babaların tutumlar konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla eğitimler verilmesi, basın ve yayınlarda bu konunun işlenmesi anne baba farkındalığının artırılması etkili olabilir. İleriki araştırmalarda ise anne babaların yanlış tutumlarının nedenleri ve bu tutumların nasıl önlenilebileceği üzerine nitel araştırmalar yapılması önerilebilir. Olumsuz tutumlara bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz davranışları doğru yönetebilme sürecinde rehberlik servisleri ebeveynlere, öğretmenlere ve anne babalara yol gösterebilir (Sağlam vd., 2021). Kalkan ve Sağlam (2022)'in de vurguladığı gibi öğretmenlerin eğitimlerle bilgilerinin güncellenmesi ve güçlendirilmesi sürece katkı sağlayabilir. Çelik (2024)'in de vurguladığı gibi ebeveyn tutumlarının olumsuz olması toplumsal bozulmanın yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir. Olumsuz anne baba tutumlarının olumlu anne baba tutumlarına göre daha fazla sergilenmesi genel olarak bir tutum sorununa işaret etmektedir. Bu konunun önemine istinaden araştırmalarda ele alınması, özellikle boylamsal çalışmalar yapılması önerilebilir. Araştırma sonuçlarının ve anne baba tutumlarının çocuk davranışlarına yansımalarının anne babalara bazı platformlarda, veli toplantılarında aktarılması sağlanmalıdır. Bu konuda öğretmenlerin de bilinçlenmesi sağlanarak velileri doğru yönlendirmeleri, verdikleri geri beslemelerle velileri eğitmeleri duruma katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, B. & Babaoğlu, E. (2023). Öğrencilere verilen ödüllerin etkililiğine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 65, 330-360. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1108858>
- Aktaş Özkaş, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Aktürk, F. M. (2015). *Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Arı, R. & Seçer, Z. (2003). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözüme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 451-464.
- Arslanoğlu, A., & Köser, C. E. (2019). Ameliyathane hemşirelerinin sorunlarını inceleyen nitel bir araştırma. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-14.
- Aydın-ceran, S., Ergül, E., & Yavuz, M. (2023). Bugünün çocuğu yarının yetişkini için anne ve babaların etkili ebeveyn rollerinin geliştirilmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(Özel Sayı), 235-255. <https://doi.org/10.33206/mjss.1295982>
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 574-581.
- Aunola, K., Stattin, H. & Nurmi, J. E. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*, 23(2), 205- 222.
- Babaoğlu, E., Çelik, E., & Nalbant, A. (2018). İdeal öğrenci velisi üzerine nitel bir çalışma, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 51-65. <https://doi.org/10.19160/ijer.370497>
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95. <http://dx.doi.org/10.1177/0272431691111004>
- Ceylan Arpacı, F. (2021). *Sınıf yönetiminde anne baba tutumlarından kaynaklanan istenlik ve istenmedik öğrenci davranışlarının incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi]. Yozgat Bozok Üniversitesi.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne baba tutumları ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişki: okul öncesi örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Cüceloğlu, D. (2019). *İçimizdeki çocuk*. (48. Basım). Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2002). Sosyal gelişim. R. Arı. *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişim içinde*, 1-71. Nobel Yayınevi.
- Çağdaş, A. (2012). *Anne baba çocuk iletişimi*. (Ed.). Eğiten Kitap.
- Çelik, E. (2024). Toplumsal bozulmanın yönetsel parametreleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 44 - 60.
- Durmuş, R. (2006). *3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Erdoğan, Ö. & Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.

- Erol, E. T. (2019). Anne-baba tutumları ile 5-10 yaş grubu çocukların davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Filiz, Z., & Yaprak, B. (2009). A study on classifying parenting styles through discriminant analysis. *Journal of Theory and Practice in Education*, 5(2), 195-209.
- Gitmez, A. S. (1989). 0-5 yaşlarında zihinsel gelişme [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Günalp, A. (2007). Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği) [Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Hart, C. H., Newell, L. D. & Olsen, S. (2003). Parenting skills and social-communicative competence in childhood. In: J. O. Greene ve B. R. Burleson (Eds.), *Handbook of communication and social interaction skills* (pp. 753-797). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Hibbard, D. R. & Walton, G. E. (2014). Exploring the development of perfectionism: the influence of parenting style and gender. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 42(2), 269-278. <https://doi.org/10.2224/sbp.2014.42.2.269>
- Huang, G. H. C. & Gove, M. (2015). Asian parenting styles and academic achievement: Views from eastern and western perspectives. *Education*, 135(3), 389-397.
- Kalkan, A. & Sağlam M. (2022). Lise son sınıf öğrencilerinin salgın döneminde sınava yönelik ders çalışma alışkanlıklarının çeşitli değişkenlerle incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 272-287. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1079997>
- Kırman, A., & Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 4(1), 28-49.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitapevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). *Çocuk psikolojisi ve gelişimi*, Kulaksızoğlu, A. (Editör), Farklı Gelişen Çocuklar. Epsilon Yayıncılık
- Kulaksızoğlu, A. (2015). *Kişisel gelişim uygulamaları* (15. baskı). Nobel Yayın Dağıtım
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: parent-child interaction. In P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development*. (Vol. 4. Ed.) (pp. 1-101). Wiley.
- Nalbant, A. & Babaoğlu, E. (2016). Risk altındaki öğrenciler: Yozgat örneği. *E Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 11-30. <https://doi.org/10.19160/eijer35964>
- Önder, A. & Gülay, H. (2007). Ebeveyn kabul- red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 20-28. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuebedf/issue/25430/268307>
- Özyürek, A., & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 Yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Pala Özçelik, F. N. (2020). 6-10 yaş aralığındaki çocukların sosyal beceri gelişim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Akademik Bakış Dergisi*, 29. <http://www.akademikbakis.org/>
- Saban, A. & Ersoy, A. (2017). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Anı Yayıncılık.
- Sağlam, M., Özbay Karlıdağ, İ., & Korkmaz, R. B. (2021). Preschool teachers' views on guidance and psychological counseling services. *Early Childhood Education. Education Quarterly Reviews*, 4(4), 124-132.
- Sak, R., Şahin Sak, İ., Atlı, S. & Şahin, B. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991. <https://doi.org/10.17860/efd.33313>
- Sarwar, S. (2016). Influence of parenting style on children's behaviour. *Journal of Education and Educational Development*, 3(2), 222-249.
- Saylık, F. Z. & Gezici Yalçın, M. (2018). Otoriter veya demokratik ebeveyn tutumunun ve ebeveyne bağlanma biçiminin suçluluk ve utanç duygularına etkisinin yarı-deneyssel yöntemle incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 38(2), 95-127.

- Sever, H. (2020). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 31-48.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, ergen ve anne baba*. Çantay Yayınları, 49.
- Turgut, Ö. & Koca, S. (2019). Ebeveynlerin anne-babalık stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Anne baba olmanın altın kuralları, bir aile olmak*. Morpa Yayınları.
- Uyanık Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 89-99.
- Uykan, E., & Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1620-1644
- Uygun, N. & Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507. <https://doi.org/10.33206/mjss.639099>
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2014). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitapevi
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2022). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E., & Erci, B. (2011). Anne baba tutumları ile adolesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118
- Yılmaz, A. (2000). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk ruh sağlığı*. Özgür Yayınları, 25.
- Yörükoğlu, A. (2019). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. (15.baskı). Özgür Yayınları.
- Wang, H. (2014). The relationship between parenting style and academic and behavioral adjustment among urban Chinese adolescents. *Chinese Sociological Review*, 46(4), 19-40. <https://doi.org/10.1556/2006.2023.00043>

Extended Abstract

Numerous studies have explored the influence of parental attitudes on children's behavior, highlighting both positive and negative effects (Yaprak, 2007; Kulaksızoğlu, 2003). In the literature, parental attitudes are generally categorized as democratic and egalitarian, authoritarian and oppressive, inconsistent and unbalanced, overly tolerant and permissive, overprotective and interventionist, and indifferent (Alabay, 2017; Aktaş Özkafacı, 2012; Pekşen Akça, 2012; Uykan & Akkaynak, 2019). This study adopts a similar classification to examine the impact of these attitudes on children's behavior. The primary aim of this study is to investigate the attitudes of parents with primary school children and how these attitudes are reflected in their children's behavior. Accordingly, the research problem is formulated as follows: *What are the attitudes of parents with primary school children, and how do these attitudes influence their children's behavior?* Based on this research problem, the following questions were developed:

1. What are the attitudes and behaviors of parents toward their children?

2. How do different parental attitudes contribute to positive and negative behaviors in children?

A qualitative research method was employed, utilizing a phenomenological approach. Data were collected through semi-structured interviews with 16 parents whose children were enrolled in primary school. A non-probability purposive sampling method was used, with the criterion that at least one child in the family must be attending primary school. The collected data were analyzed using content analysis, where themes and codes were developed to present the findings systematically. The findings reveal that parents exhibit a range of attitudes, including democratic and egalitarian, authoritarian and oppressive, inconsistent and unbalanced, overly tolerant and permissive, and overprotective and interventionist approaches. Democratic and egalitarian attitudes were identified as positive, while authoritarian, inconsistent, overly tolerant, and overprotective attitudes were considered negative. Parents who displayed a democratic and egalitarian attitude were found to be tolerant, loving, and respectful toward their children. They allowed their children to participate in decision-making while also setting clear rules and using discipline and rewards when necessary. Conversely, parents who exhibited authoritarian and oppressive attitudes frequently resorted to strict discipline, including shouting, physical punishment, and restrictive rules. Parents with inconsistent and unbalanced attitudes struggled with setting and enforcing rules, occasionally overlooking misbehavior while rejecting behaviors they previously tolerated. This inconsistency was often linked to their emotional state. Those with overly tolerant and permissive attitudes demonstrated an inability to establish firm rules, allowing their children excessive freedom, often reversing parental and child roles. Meanwhile, overprotective and interventionist parents were observed to be highly anxious, taking over their children's responsibilities, closely monitoring their actions, and struggling with trust issues. Although democratic and egalitarian attitudes were the most frequently reported in this study, negative parental attitudes collectively outnumbered positive ones. Among these, the tendency of parents to give in to all of their children's demands was particularly prevalent. This suggests that many parents exhibit inappropriate behaviors toward their children. Raising parental awareness through educational programs and media campaigns could help address this issue. Future research should further investigate the underlying causes of negative parenting attitudes and explore strategies to mitigate them. The study also examined how these parental attitudes were reflected in children's behavior. Children raised in democratic and egalitarian households exhibited positive traits such as responsibility, compassion, respect, self-discipline, academic engagement, social adaptability, and self-confidence. In contrast, children of authoritarian and oppressive parents were more likely to display negative behaviors, including rudeness, disrespect, jealousy, anger, aggression, and social withdrawal. Children whose parents demonstrated inconsistent and unbalanced attitudes tended to exhibit temper tantrums, stubbornness, aggression, low self-confidence, and rule-breaking tendencies. Those raised by overly tolerant and permissive parents were found to have difficulty following rules, often acting out, displaying aggressive tendencies, and engaging in deceitful behavior. Similarly, children of overprotective and interventionist parents commonly exhibited low self-confidence, shyness, irresponsibility, and poor problem-solving skills. These findings suggest that authoritarian, overprotective, permissive, and inconsistent parenting styles contribute significantly to the development of negative behaviors in children. Overall, this study underscores the significant impact of parental attitudes on children's social, personal, and psychological development. The prevalence of negative parental attitudes over positive ones suggests a widespread issue that may be attributed to various societal factors, including the shift from extended to nuclear family structures, demanding work schedules, parental reluctance to compromise personal lifestyles, and a lack of preparedness for parenthood. Additionally, modern parenting approaches often emphasize fostering self-confidence in children to the extent that they lack discipline and assume control over their parents. The predominance of negative parenting styles highlights the need for further research, particularly longitudinal studies, to examine the long-term effects of these attitudes. The results of this study should be shared with parents through educational initiatives and parent-teacher meetings to raise awareness. Furthermore, equipping teachers with knowledge on this topic and providing parents with guidance based on research findings could contribute to more effective parenting practices.